СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 50. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 16-го березня 1943. No. 50. Jersey City, N. J., Tuesday, March 16, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПОГОДИЛИСЬ У БІЛОМУ ДОМІ ЩОДО ПОВОЄННИХ ПЛЯНІВ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт відбув 90-мінутову конференцію з делегацією сенаторів, підчас якої обговорено головні принципи, якими повинні руководитися ті, що вестимуть мирові переговори та усталювати тривалий мир, очевидно, що аж по виграй Обєднаних Держав. Усталено, що мусить наступити тісна міжнародна кооперація, поперта військовою міжнародньою силою. У цій справі виготовлено резолюцію, яка повинна би бути принята сенатом уже тепер, щоби в такий спосіб сенат зобовязати і запобігти тому, щоби не повторилась історія з минулої війни, коли то сенат відкинув проєкти Вилсона у справі Ліґи Націй, як і відкинув Верзайський мир. Резолюція, що малаб бути ухвалена сенатом, взиває Обєднані Держави до відбуття конференції для цього, щоби погодитись щодо повоєнних цілей та збудувати мирову машину, що малаб полагоджувати міжнародні спори та запобігти будучим агресіям. Деякі сенатори сумніваються, чи добре таку резолюцію сенатови предкладати, побоюючись, що вона викличе довгу боротьбу. Далі підкреслювано, що треба, щоби спершу порозумілись „чотири великани", себто Злучені Держави, Велика Британія Совєтський Союз та Китай, а потім, як вони погодяться, щоби були скликані уряди Обєднаних Держав.

БУДЕ СКЛИКАНА МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ.

ВАШИНГТОН. — З того, що заявили президент Рузвелт та підсекретар Велес, виходить, що з ініціятиви Злучених Держав буде незабаром скликана конференція з представників Обєднаних Держав, але предмет їх нарад буде наразі обмежений. Головно буде розходитись про те, щоби „вивідати", що в кожної з тих держав „на серцю". Це буде одначе відноситись до ріжних політичних і територіяльних справ. Про інші справи будуть говорити в основніший спосіб. Тими справами будуть: харчеві й економічні проблеми.

ЗА ПАРТІЮ ПРАЦІ І ОБОРОНУ „НЮ ДІЛ".

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Дін Альфандже, кандидат з рамени „Лейбор парті" на нюйорського ґубернатора при останніх ґубернаторіяльних виборах, говорив підчас обіду, влаштованого заходами „Лейбор Едюкейшенел Сентр", на тему „Праця і загроза з боку реакції". У тій промові він заявився за обєднання усіх прогресивних і робітничих сил стейту Пенсилвенія в Партію праці, щоби таким чином не допустити при нових виборах на президента, щоби міг вийти президентом ізоляціоніст, та щоби були загрожені робітничі здобутки, здобуті завдяки політиці „Ню Діл", а в Америці, щоби не наступив по війні фашистівський уряд. Уже тепер треба зачати орґанізуватись, казав Альфандже, щоби в 1944 році була вибрана „ліберальна і прогресивна краєва адміністрація", яка „продовжалаб домашню і заграничну політику, започатковану через Ню Діл".

МІНІМУМ ПОЖИВНОСТИ — БУДЕ ЗАДЕРЖАНЕ.

ДЕ МОЙН (Айова). — З ініціятиви В. Б. Гікенлупера, губернатора стейту Айова, скликано конференцію з губернаторів і представників тих стейтів, що продукують найбільше поживи, щоби обговорити харчеву справу. Харчові знавці, що займають урядові становища, заявили, що які не булиб тяжкі обставини, американське населення дістане те, що повинно становити дієту здорової людини. Мінімум такої дієти виносить 3,000 кальорій денно. Але буде так, що буде нам бракувати многих продуктів від 5 до 60% в порівнанню з тим, що ми споживали в 1942 році. Навіть, якби жнива випали цього року дуже добре, цивільні люди їстимуть до 10% менше ніж у минулому році. Будемо споживати молочні продукти від 12 до 16% менше ніж в 1942 році, а масла на 20%. Городовини в пушках буде менше на 35%, а овочів в пушках до 60%.

ОДНІ ЗИСКАЛИ, ДРУГІ ВТРАТИЛИ ЧЕРЕЗ НАЙВИЩІ ЦІНИ.

НЮ ЙОРК. — Як тяжко справедливо вирішити справу найвищих цін, видно найкраще по протестах тих, що плекають городовину в околицях Ню Йорку. Вони кажуть, що те, що Бюро Адміністратора Цін означило найвищі ціни на сім родів городовини є для них руїною, бо на тому зискують огородники з Флориди чи Каліфорнії, але дрібні огородники з округи Ню Йорку не можуть з ними видержати конкуренції, бо тим, що здалека, признано привилеї щодо перевозу і паковання.

ТЕФТ ЗА „ВІЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА".

ШІКАҐО. — Сенатор Тефт заявив, що тільки вільні підприємства будуть могти по війні розвязати проблему безробіття. Теж казав, що треба відложити законодавство в справі соціяльного обезпечення аж війна скінчиться.

Іден на Конференціях у Воєнних і Повоєнних Справах

ВАШИНГТОН. — Антоні Іден, британський міністер заграничних справ, що несподівано прибув при кінці тижня до Вашингтону, продовжає свої розмови з найвизначнішими урядовими особами, але теми тих розмов покищо далі обвиті тайною. Президент Рузвелт відбув з Іденом довшу розмову, а також секретар стейту Гол та підсекретар Велес. Найбільше зацікавлені тепер тим, чи і що буде говорити Іден з совєтським амбасадором Літвіновом. Обидва вони давні знакомі й обидва змагали в Лізі Націй довгі роки до збудовання в Европі „колективної забезпеки". Замітне, що разом з Іденом прибув до Вашингтону Вилйем Стренґ, що є в британськім міністерстві для закордонних справ знавцем російських справ. З тим теж дехто звязує ріжні політичні комбінації.

ВЕРНУВ З 11 РАНАМИ, АЛЕ ЯК ПЕРЕМОЖЕЦЬ

ВАШИНГТОН. — Лютенант Джеймс Содерленд, років 31, член летунської американської ескадри ч. 5, що знищила 77 японських літаків на початку битви біля Соломонських Островів, був заатакований 31 японськими літаками і дістав підчас битви з ними 11 ран, але таки злетів на землю і виратувався з джунґлів.

БОРОТЬБА БЕЗ НАЙМЕНШОГО ПЕРЕСТАНКУ

ВАШИНГТОН. — З комунікату маринарки довідуємося, що американські летуни бомбардували в останніх двох днях японські позиції на Алевтських і Соломонських островах сімома наворотами і при тому не понесли ні одної втрати.

ЮНІЇ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ СОВЄТСЬКИХ РОЗСТРІЛІВ

НЮ ЙОРК. — Комітет з 250 юнійних представників, між якими є заступлені Американська Федерація Праці та Конґрес Промислових Орґанізацій, заявив через свого голову, Дейвида Дубінского, що дня 30. березня відбудеться в Мекка Темпл в Ню Йорку масове віче, на якому запротестується проти розстрілу Совєтами польсько-жидівських соціялістів., Генриха Альтера і Віктора Адлера. Комітет подає, що хоч подивляє геройську поставу совєтської армії в боротьбі з Гітлєром, то це не заставить його давати згоду „на акти фізичних і моральних замахів, що їх допускаються комуністичні диктатори Росії проти своїх ідеольоґічних противників". Далі сказано, що вияснення, яке подала совєтська амбасада про причини розстрілів згаданих соціялістів, є „видумками" і „свідомим знеславленням обидвох мучеників".

Це „вияснення" подало, що ці соціялісти вели серед червоної армії аґітацію за сепаратне замирення з Гітлєром.

Архиепископ Спелмен в Альжірі

АЛЖІР. — Нюйорський католицький архиепископ виголосив до американських вояків і моряків промову, в котрій говорив, що воєнні цілі Обєднаних Держав є „строго оборонні проти чужинецьких, тоталітарних світових порядків". Цілі Аліянтів, подані в Атлянтійському Чартері, стоять за „природні права людини" говорив єпископ, і годяться зовсім з традиційною наукою церкви. Атлянтійські держави не мають наміру шкодити простому народови держав Оси.

ЧУТКИ ПРО НЕРВОВУ НЕДУГУ ГІТЛЄРА

БЕРН. — Вістка, що Гітлєр не зможе виступити на Святі Героїв, та що через те й само свято треба було відложити, дала основу до чуток, що Гітлєр занедужав нервово й лікується у Берхтесґадені.

Чутку повторяли так уперто, що нарешті й д-р Ґебельс, міністер націстичної пропаґанди, вважав за потрібне чутку здементувати. В своїй розмові з чужинецькими ґазетярами він запевняв, що Гітлєр здоров „умово, духово й фізично", та що він закопаний по вуха в працю.

Ґебельс говорив теж про скріплені британські рейди на німецькі міста. Він запевняв ґазетярів, що німецький уряд розглядає справу "без сентиментальности".

КОРИСНИЙ ВІДГУК ПРОМОВИ ВОЛЕСА В ТУРЕЧЧИНІ

АНКАРА. — Промова віцепрезидента Волеса найшла далекий, але сильний відгук у Туреччині. Преса й політичні круги дуже корисно вражені поглядом Волеса. Вони теж похваляють виступ американського амбасадора Стендлія в Москві, котрий, як вони кажуть, вияснить відношення між Злученими Державами й совєтським союзом.

НОРВЕЖЦІ САБОТАЖУЮТЬ ПРОТИ НАЦІСТІВ

ЛОНДОН. — Один норвежець, що приїхав сюди з Норвеґії, описував способи тихого саботажу в норвезьких варстатах для направи підводних човнів.

ПАРТИЗАНКА.—У боях проти німців беруть участь попри чоловіків і жінки. Жінка, що на світлині несе рушницю як ветеран, належала до групи, що вбила 160 ворогів у рейді на одно село.

НІМЦІ ЗДАЛИ ВЯЗМУ; КАЖУТЬ, ЩО ВЗЯЛИ ХАРКІВ

ЛОНДОН. — Червона армія зняла в пятницю Вязму і, вбивши 9,000 німців, звернула свою силу на Смоленськ. Тимчасом далі південь їх лінії відступають в околиці великого українського центра Харкова, котрий німці вже навіть проголошують занятим своїми військами. Російські комунікати заняття Харкова ще не признали.

Берлінське донесення про бої за Харків говорять про завзяту вуличну боротьбу від дому до дому. Каже теж, що німецькі війська заняли Харків окружаючи його з північного й сходу.

ЖІРО ОБІЦЮЄ ВІДБУДОВУ РЕПУБЛИКИ.

АЛЖІР. — Ґенерал Генрі Гоноре Жіро, французький цивільний і військовий начальний командант у Північній Африці, виголосив радіову промову, в котрій запевняв французів і весь світ, що французи в Африці воюють за встановлення наново французької републики, опертої на традиціях свободи, рівности й братерства, та обіцяв, що його уряд приверне всі права Третьої Републики.

Обіцявши привернення повної демократії, він закликав усіх французів до єдности в боротьбі за визволення Франції.

МОСКОВСЬКЕ РАДІО ПРО НІМЕЦЬКІ ЗАЛОГИ В ФРАНЦІЇ.

ЛОНДОН. — Совєтське інформаційне бюро наводило в своїм радіовім комунікаті слова одного німецького вояка, взятого в російський полон, котрий мовляв щойно був присланий на російський фронт з Франції. Він заявив, що націстичні війська в Франції слабі та що вони не могли би встоятися проти висадження на беріг більшої сили.

МАСОВИЙ БРИТІЙСЬКИЙ РЕЙД НА ЕССЕН.

ЛОНДОН. — Британські летуни скинули на великий німецький сталевий центр Ессен понад тисячу тонових бомб та зчинили цим великі пожари. Тимчасом американські бомбовики літали понад французькі береги й бомбардували націстичні бази, передовсім Амієн та Руен.

З того, що британського рейду на Ессен, осідок фабрик амуніції Крупа, не вернулися 23 бомбовики, вносять не тільки, що в рейді взяло участь кількасот літаків, але й те, що протилетнича оборона Ессену незвичайно сильна.

РОСІЯНИ ЗАКИДУЮТЬ ВАНДАЛІЗМ НІМЦЯМ У ВЯЗМІ.

МОСКВА. — Російський комунікат закидує німцям злобне нищення ними окупованих сіл і міст перед їх здачею назад у російські руки. Мовляв, перед відступом німці допускаються відкритого бандитизму й плюндрування. Спеціяльно у Вязмі вони нищили всі культурні встанови й історичні памятки, як: театри, фільмові доми, музеї, школи, „доми культури", робітничі клюби, доми комуністичної молоді, шпиталі, навіть катедру, що є цікавою памяткою російської архитектури 16. століття.

ФРАНЦУЗИ ВОЮЮТЬ З ІТАЛІЙЦЯМИ.

ЛОНДОН. — У гористій пограничній полосі між Францією й Італією ведеться тепер завзята боротьба між французами й італійцями. Французи дістають зброю від Аліянтів літаками, а їх операціями кермує один ґенерал. Кажуть, що в тій партизанці бере участь понад 100,000 французів.

ЗНОВУ ПІДНОСЯТЬ ПРОПАҐАНДУ ЗА ДРУГИЙ ФРОНТ.

ЛОНДОН. — На Трафалґер Сквері відбулося в неділю старанням комуністичної партії віче, на котрому ухвалено резолюцію за негайне відкриття другого фронту в Европі. Бесідники говорили, що завдяки російському воюванню британці „мякнуть" та що через занедбання Аліянтів відкрити другий фронт російські війська не можуть доконати окруження німецьких військ у Донецькому Басені.

БЕНЕШ ОСТЕРІГАЄ ЧЕХІВ ПЕРЕД НІМЕЦЬКИМИ МИРНИМИ СПРОБАМИ.

ЛОНДОН. — У своїй радіовій промові до чехів Едвард Бенеш, президент чехословацького уряду на вигнанню, запевняв слухачів, що пора катастрофального розгрому німців зближається, але ще не наспіла. Він остерігав чехів, що перед повною здачею німці ще певно попробують добитися вигідного для себе мирного компромісу.

АЛІЯНТИ ДАЛІ ПОСУВАЮТЬСЯ В ПІВНІЧНІМ ТУНІСІ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Аліянти повели далі свою офензиву в північнім Тунісі та зробили певні поступи в околиці лінії Марету, де розвивається кольосальний двобій артилерії маршала Ромеля з восьмою британською армією.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокє число три центи.

На рік	$6.00
На пів року	$3.25
На три місяці	$1.75

Число з суботи (з англійською частиною):

На рік	$2.00
На пів року	$1.25

В Джерзі Сіті і Заграниці:

На рік	$9.00
На пів року	$4.75
На три місяці	$2.50

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy

One year	$6.00
Six months	$3.25
Three months	$1.75

Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):

One year	$2.00
Six months	$1.25

Foreign and Jersey City Rates:

One year	$9.00
Six months	$4.75
Theree months	$2.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Повоєнний Плян

Президент Рузвелт предложив конгресови програму суспільного забезпечення, вироблений Пляновою Радою Національних Багатств. Цей плян спирається на десяти-літній досвід краю зо своєю програмою суспільного забезпечення й має на цілі найти заради на недостачі в дотеперішнім пляні. Рада хотіла би дещо змодифікувати й дещо поширити існуючі міри суспільного забезпечення, скріпити систему забезпечення на старі роки, завести захорону молоді понижче 21. року життя та усталити роботи. Вона радить завести публичні суспільні прислуги щодо медичної допомоги, опіки над дітьми, харчування шкільної дітвори та розділу заявини товарів для незаможного населення.

Пропонований плян назвали відразу американським пляном Беверидджа, чим дали до зрозуміння, що цей плян теж виходить зо зрозуміння, що всі тепер існуючі суспільні забезпечення людей показуються невистарчаючими вже тепер, а по війні, з поворотом до правильних занять міліонів вояків, покажуться такими в ще більшому ступні. Вони виходять зо зрозуміння небезпеки суспільних переворотів, до яких легко може довести повоєнний хаос, якщо суспільність згори не візьметься подумати про заради на лиха, які по війні правдоподібно проявляться.

Чи власне пропонований плян зарадить на ці нині передбачені лиха, про це можна би дискутувати; нема сумніву, що можна би придумати кращий плян, що й цей плян можна би поправити.

Одначе рівночасно треба би сказати, що якогось такого пляну суспільного забезпечення доконечно потреба. Цього одначе не хочуть розуміти люди, яким серед нинішних умовин поводиться добре, і люди, які, може не так добре ситуовані, беруть свої суспільні думки й почування від багатих людей. Ці люди відразу підняли закид проти предложеного пляну, що мовляв він буде коштувати багато, так гейби можна завести широку суспільну поправу без більших коштів. Ще іншим не подобався плян, бо мовляв він пахне соціялізмом, так гейби від часу придумання слова „соціялізм" була якась суспільна реформа, якуб колись не називано соціялістичною.

З цих відгуків можна вносити, що плян повоєнного суспільного забезпечення предложений президентом, має перед собою поважну боротьбу й буде введений в життя тільки тоді, коли круги громадянства заінтересовані в ньому, підуть так твердо на його підмогу, як багата верства йде завзято на його повалення.

В Справі Гуманітарної Допомоги Україні

З ріжних сторін надходять відомости, що ті люди і організації, що займаються продажю американських воєнних бондів чи допомогою А. Ч. Хрестови, чи допомогою іншим подібним американським організаціям, хотіли теж збирати фонди на допомогу винищеній Україні і зголоднілому, ограбленому і винищеному українському народови.

Думка та гарна, добра і зовсім природна, випливаюча з чисто людських почувань. Божна попередна практика переконує нас, що коли український нарід в Европі яку матеріяльну допомогу звідки діставав, то хіба з Америки, як це було підчас акції Гувера по першій світовій війні, чи пізніше через Американський Червоний Хрест. А як згадана американська допомога не доходила до українського народу в такій мірі, як могла була доходити, то за це не можна винувати американців, а тільки ті окупантські сили, що володіли Україною.

Та була ще, як знаємо, і така допомога, що була організована самими американськими українцями. На Велику Україну, що була большевиками вона не могла доходити у таких розмірах, як ми собі бажали, бо ставлено їй перешкоди навіть тоді, коли був голод. Але на Західну Україну ця допомога доходила і завдяки їй повставали чи відновлялись там кооперативи, народні доми, чи піддержувались такі інституції як Рідна Школа чи Товариство Інвалідів, чи акції в справі допомоги поводянам і т. п.

Та якже є тепер з подібною допомогою?

Цілком певно Америка поспішить зараз по війні з допомогою винищеним війною краям в Европі. Це перше й найважніше. Та скільки з цеї допомоги скористає український нарід, залежатиме від того, що з ним станеться. Якщо він буде господарем в Україні, чого надіємось, тоді цілком певно він не буде скривджений і дістане для себе те, що йому Америка бажалаб дати. Але може статись інакше. Та щоби не сталось і якаб не була урядова американська допомога навіть в найкращих обставинах, треба буде ще й іншої допомоги. І то негайної. І тут саме приходить на порядок нашої діяльности справа потреби організування такої допомоги і серед американських українців. І то організування цеї допомоги вже тепер, щоби була вона готова в тім часі, як тільки війна закінчиться, бо тоді її найбільше буде треба.

Дехто підносить, чи не можнаб уже тепер посилати допомоги українцям, запроторенним на Сибір, чи де там у Совєтах, або й в Німеччині, як це роблять американські поляки, бо там мусить бути поважне число теж і українських полонених.

Думаємо, що в ось тих випадках мало поможе, коли будемо нарікати, що ми нічого під тим оглядом не зробили. Бо краще буде, коли провіримо точно й певно, чи можлива така допомога і яким шляхом, а тоді доперва буде можна брати цю справу під серіозну увагу. Бож ясна річ, що допомога, яку висилає приватна людина, це одна річ, а допомога організована громадою — інша. Тут треба вже дозволу на збірку і треба точно вияснити: кому посилати і через кого. Отже, коли іде про засланців у Сибірі, треба таки мати спис людей, або мати принаймні авторитетне запевнення, що його дістанеться.

Звідкиж це можна дістати? В першу чергу через совєтський уряд, згл. через совєтську амбасаду в Вашингтоні. А далі, можливо, через польський уряд в Лондоні, бо він має свій дипльоматичний апарат в Совєтах, зокрема має своїх заступників в тих теріторіях, де є засланці. Це є головне джерело можливих інформацій і з тим треба рахуватись, бо інших нема. Те, що можна довідатись від двох трьох осіб, що мали змогу сюди написати, є невистарчальним. Через таку переписку не осягнеться нічого поважнішого, бож усе те переходить воєнні цензури. Ширша громадська акція мусить бути оперта на інших запевненнях. Вона мусить бути явна, неполітична, а тільки наскрізь гуманітарна. Це очевидне. А щоби знати кому і де посилати, не наражаючи тих людей на переслідування, треба, коли іде про висилки на Сибір, ті справи обговорити з совєтською амбасадою в Вашингтоні, а коли малиб помагати українським полоненим в Німеччині, то ці можливости добре знає Амер. Червоний Хрест. Колиж іде про допомогу українським полоненим, що є в невтральній Швайцарії, це вже лекша справа, бо тут мається до діла з невтральною державою. А крім того, як виходить з інформацій, Швайцарія є така добра і культурна країна, що хоч сама має мало, але і з тим ділиться з жертвами війни, що опинились на її землі.

Та щоби гуманітарної акції для ратування українських людей в Европі не проволікати, треба на місцях творити Комітети Допомоги вже тепер і вже тепер збирати жертви, щоб мати їх готовими на випадок потреби. Такі комітети можнаб називати так: **Український Комітет Допомоги війні й жертвам війни.** По англійськи: **UKRAINIAN WAR EFFORT AND RELIEF COMMITTEE.** До цього кожна місцевість додалаб ще свою назву. А як такі комітети позорганізуються по наших громадах, тоді буде можна скликати, на пропозицію одного чи більше з них, Загальний Зїзд Допомогових Комітетів, на якому може бути усталена спільна назва і вибрана центральна управа, чи принятий спільний статут, чи те, що такий Зїзд вважатиме потрібним. Та у всьому тому треба поступати дуже тактовно й не мішати до цеї акції політики, бо це має бути наскрізь гуманітарна акція, зорганізована нашими народніми установами на місцях.

Та мусимо памятати, що ми у війні, та що перше наше завдання: допомогти нашій державі ту війну якнайскорше скінчити нашою перемогою. Значить, що перше завдання ось таких Українських Допомогових Комітетів має бути допомога державі через продаж воєнних бондів і марок, чи допомога в інших справах, яких уряд від нас домагається, чи буде домагатись. Далі іде допомога для Американського Червоного Хреста, для таких організацій як ЮСО і т. п., а які вже нам усім добре відомі. У всьому тому повинні такі Комітети вести провід. А в додатку до цього думати про те, як допомогти українським людям в Европі вже тепер, а найголовніше: зараз по війні. Отже треба ті обидві цілі злучити та подбати, щоби вони були виконані сумлінно, щиро й без партійних чи групових терть.

Д-Р ВОЛОДИМИР СТАРОСОЛЬСЬКИЙ ТА АЛЬТЕР І ЕРЛІХ

В останніх днях опінія світа та зокрема громадське сумління Америки потрясла одна подія, що може й серед інших обставин не булаб на себе звернула такої уваги так само, як громадське сумління світа не заворушилося замученням червоними українського соціяліста проф. Володимира Старосольського та його дружини. Такою голосною подією стало страчення большевиками двох провідників жидівського робітництва в Польщі — Віктора Альтера та Генриха Ерліха.

Обидва жидівські соціялісти, лідери так званого жидівського Бунду в Польщі, були особистостями відомими у світі; одначе навіть це не в тому незвичайність тої трагедії, але в тій немов театрально-драматичній обстанові, серед якої згинули два провідники жидівського робітництва та ці мотиви, які для червоних малиб бути вистарчаючими, щоб в імя „пролетарської справедливости" та червоної „демократії" стратити не фашистів, але таки видавалосяб близьких собі людей — лідерів соціялізму.

Генрих Ерліх був формальним провідником жидівської соціялістичної партії в Польщі, відомої під назвою Бунду. Була це в Польщі партія легальна, соціялістична партія, що не визнавала віри, що совєтський комунізм несе щастя робітництву світа. Тому теж Бунд був членом Другого, а не Третього (комуністичного) Інтернаціоналу, зрештою як усі соціял-демократичні партії світа між ними й українська соціял-демократія, якої мозком та ідеольогом був покійний д-р Володимир Старосольський.

Різниця основна між комуністами та соціял-демократами є, що комуністи є за диктатуру, за тоталітарний режім, як ми нині говоримо. Серед того режіму робітник не має нічого до говорення, тільки „малчать та паслушать начальства" — проводови комуністичної партії. Знову соціял-демократія є за свободу людини та за демократичну форму громадянства, держави та за демократичним вирішуванням усіх робітничих питань.

Другий тюремник та страченець, Віктор Альтер, був головою ради заводових робітничих організацій в Польщі, себто, говорячи американською термінольогією, був головою ради робітничих юній в Польщі, що в Польщі, подібно як у всіх країнах Европи, були все головною підпорою політичної соціял-демократії. Альтер був теж членом міської ради міста Варшави.

Оба засуджені працювали здебільша на території столиці Польщі, один з них мабуть походив зі східних земель, отже навіть не то уроєне совєтське громадянство уроженців Західної України було причиною їх страчення; причиною було ніщо інше, а тільки їх соціялізм.

Як жидівські соціялісти — оба робітничі лідери були все виразно протифашистівського наставлення, зрештою наївністю булоб навіть підозрівати жидівського соціяліста в профашистівських чи пронаціістичних симпатіях. У вересні 1939 року, зовсім природно, обидва втікали перед німецькою окупацією і в той спосіб найшлися на території російської окупації та скоро дісталися до большевицької тюрми.

Коли в літі 1941 вибухла німецько-большевицька війна, а польський премієр Сікорскі зробив угоду приязни з червоним урядом, большевики на його інтервенцію випустили Альтера та Ерліха з тюрми, але скоро їх знов арештували під дуже оригінальним закидом, що мовляв ті два жидівські соціялістичні провідники „наклонювали червону армію заключити сепаратний мир з Німеччиною", а червоний орган в Америці, „Дейлі Воркер", таки виразно ще кілька місяців тому назвав їх „пронацістами"; видно, що такі інструкції прийшли згори, щоби підготовляти грунт під публичну опінію в Америці. Альтера та Ерліха по переведенні процесі, способі відомім добре українцям, стратили ще в грудні 1941, отже 14 місяців тому. Всеж таки незвичайність справи ще не в тім, бо кожному відомо, хто тільки трохи знає совєтську дійсність, що особливо соціял-демократи ніколи не можуть рахувати на милування большевиків; вона у дальшому. Відомо, що більше як пів року тому републиканський кандидат на президента Америки, Вендел Вилкі, відбув подорож довкола світа, був також у Совєтській Росії та особисто інтервенював в справі згаданих жидівських соціялістів у совєтського премієра Молотова та, як доносить Ню Йорк Ворлд Телеграм та інша нюйорська преса, мав тоді довідатися, що вони це є під арештом та їх справа розглядається.

Кілька місяців тому, вже по повороті Вендела Вилкі з Росії, звернулися до російського амбасадора у Вашингтоні, Літвінова, провідники американського робітництва, як Грін, Морей, та такі інтелектуали жидівського походження як Алберт Айнштайн, з проханням інтервенювати, щоби випустили тих жидівських соціялістів з тюрми та дали їм змогу виїхати до Америки. На це дістали від совєтського амбасадора відповідь, що та справа буде вирішена Кремлем. Все те діялося вже давно по смерти Альтера та Ерліха. В якій ситуації найшлися ті люди, що з мотивів гуманітарних інтервенювали в тій справі, можна собі представити?

Нага правда вийшла на яв пару днів тому, сухим листом амбасадора Літвінова до провідника Американської Федерації Праці, Гріна, у якому доноситься йому про страчення жидівських соціялістів ще в грудні 1941 по переведені розправи перед військовим судом, який засудив їх на смерть.

(Докінчення на сторoні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

58)

О. Нестор потюпав за ним. Гадина чув, як він двічі обернув ключ у замку й опісля вернувся назад до свого покою. Ще хвилину стояв Гадина під вікном і слухав, як о. Нестор, ще раз важко зітхнувши, почав роздягатися. У Гадини щось стисло за серце після тої підслуханої розмови. Щось, немов важке розчарування і прочуття біди, заворушилось у його душі. О. Нестора обікрали! Хтось зручніший від нього поспішився, захрапчив усю готівку! Таки „захрапчив"! Пять тисяч! Яка страшенна сума! І що найгірше, для нього нічого вже не лишилося! Завтра о. Нестор іде геть зо двора, значить, на будуче також нема надії! От тобі й на! От тобі ті блискучі виглядки, котрими він хвалився перед Параскою! Та це ще не все лихо. Отой проклятий Деменюк так собі, з доброго дива, кинув уже підозріння на нього. А пуж, не найдуть правдивого злодія,—готові, справді, його чепитися!

В Гадині не на жарти мурашки забігали поза плечима. Хоч невинний у нинішній крадіжі, він усе таки чувся настільки винним супроти о. Нестора, що чув це добре — як запитають, то не буде могти спокійно говорити. Вид жандарма відмалку наповняв його несказаною тривогою, а щож тоді, коли такий жандарм підійде до нього, з блискучим пірям на чакові, з карабіном і багнетом, коли почне накладати йому кайдани на руки, коли захоче „побалакати з ним" сам-на-сам, то значить, вцідити йому пару раз поза вуха, або прикрутити йому на руках кайдани так тісно, щоб аж кров споза нігтів виступила. Гадина був дуже чуткий на біль, страшенно боявся бійки і знав наперед, що під самою загрозою бійки вискаже все, що знає й чого не знає.

Серед таких важких та невеселих дум він виліз із нов з корчів у сад, добрався напомацки до хвіртки й вийшов на подвіря. Та тут із нов він майже лобом стукнувся об щось мягке й трохи не скрикнув з переляку, коли те мягке поруши лось і обернулось до нього лицем. Була це пані Олімпія, котра, очевидно, стояла притулена до паркану плечима до хвіртки.

— Хто тут? — запитала пані голосно та з притиском.

— Я, — ледве вишептав Гадина.

— Що за я?

— Гадина.

— Чого волочишся? Чому спати не йдеш? — грізно, але знов таки не надто голосно говорила пані. — Не бійся, завтра до роботи годі тебе добудитися!

— Та йду вже, йду, — буркнув Гадина й направився до кухні.

— А памятай собі, — мовила вслід йому пані, — завтра рано, скоро встанеш, викоси мені всі оті буряни тут перед вікном і довкола малинника! Скільки разів маю тобі це говорити?

Гадина мав охоту сказати їй, що вона ще ніколи досі не казала йому цього, але змовчав. Розказ пані у звязку з тими словами, які чув під вікном від о. Нестора, поразив його в саме серце. Що це за раз прийшло пані до голови? Пощо власне завтра викошувати той бурян? Коли задля малин, то, косивши бурян, тепер нічого малинам не помножеш, бо вони вже майже відійшли, а надто під вікном о. Нестора малин зовсім нема. Гадина довго перевертався на своїм тапчані в кухонній присінку й не міг заснути. Він прислухувався пильно до нічних шелестів, та, крім щебету соловіїв, крику сови та різкого, перериваного й незрозумілого балакання крізь сон Гапки, що спала в кухні під вікном, не міг нічого розібрати. Параска спала в пані.

У присінку було гаряче, мов у парні. Гадина не міг заснути, перевертався з боку на бік. Він не думав ні про що, не прислухувався вже, дрімав, а проте від часу до часу перевертався на своїй твердій постелі. Враження внішнього світу ще доходили до нього, але півсонний дух не міг уже присягувати їх до певного місця, держати в ладі. Границя між сном і дійсною правдою помалу-малу затиралася чимраз більше. Увага спала зовсім, а свідомість безучасно, механічно ріґіструвала нові враження, що ще прибували. Ось бразнув стиха ключ, повертаючись у замку, скрипнули злегка двері одні, другі, здається, і треті й четверті. Ось чути тихі-тихі кроки, немов хтось дуже обережно ходить босо або в тихолазах по підлозі. Шах, шах, шах, і тихо. Потім знов шах, шах, шах, і нема. Де це? Чи то над ним, чи під ним, чи обік. Щось немов мельнуло в його голові: певно, гість якийсь ночує в гостиннім покою, що притикає до присінка, але думка безсильна була прослідити, чи це правда, чи ні. Шах, шах, шах, і тихо. Шу, шу, шу, гу, гу, гу... Якісь шепти, якийсь ледве чутний гомін. А потім десь глибоко під землею довге, протяжне, жалібне стогнання: о-о ох! О-о-ох! Знов тихо. Знов стогнання, потім глухий стук, немов хтось упав із поду на тік, але десь далеко-далеко. Потім знову шах, шах, шах. Знов тихо. Потім довгий, різкий свист десь далеко-калеко. Фі-і-і-і! Чи то залізниця їде? Залізниця далеко, сюди не чути. Фі-і-і-і!

Це було остатнє напівзамітне враження, котре опісля, по кількох днях, міг собі пригадати Гадина. При тому свисті, що тягнувся, як йому здавалось, страшенно довго, рівно, тонко, мов мідяний дріт — таке враження, враження блискучого, прямого, безконечно довгого мідяного дроту, завішеного в повітрі, в нього злилися після того свисту, — він заснув зовсім і не чув уже нічого більше.

(Дальше буде).

Німці Тероризували Українське Населення в Харкові

(ОНА). — Бостонський щоденник „Крисчен Саенс Монітор" помістив статтю Джана Евенса, свого спеціяльного кореспондента в Совєтах, про те, як німці тероризували українське населення в Харкові. Стаття переслана з Харкова першого березня. Автор оповідає таке:

„Ми прибули сюди, щоби подивитися, як виглядав Гітлерівський новий лад в окупованій німцями совєтській території. Однак, мушу признатись, що слідів по новому ладі ми не застали ніяких. Навпаки, це місто було шіснадцять місяців в стані облоги.

„Ми хотіли довідатися, як саме німці співпрацювали з українськими націоналістами, але нам сказано, що німці розстріляли сім посадників міста з професором Крамаренком включно. Один з мешканців сказав нам таке: „Не питайте нас ні про суди, ні про організації. Наше місто було цілий час в стані облоги і по пятій годині не можна було на вулицю показатися. Як хочете знати дещо про цивільний терор, то довідаєтесь про це в Полтаві, де панує цивільна німецька влада. В нас був терор мілітарного режиму".

„В Харкові німці вішали своїх противників на ганку без ніякого суду, а в Полтаві може чоловіка судили і вішали на такій шибениці, як повинна бути. Одинокою німецькою цивільною владою в Харкові була філія міністерства пропаганди, що управляла театрами і кінами. Щодо торговлі, то як 26. жовтня 1941 року совєтська армія відступила, то російські й українські визискувачі ограбили громадські вклади товарів й повідчиняли приватні крамниці. Крім того вони ще купували в харківської інтелігенції річи й потому перепродували їх. Інтелігенція мусіла продавати свої річи, бо немала з чого жити.

„Пізнійше німці, і деякі німкині, повідчиняли в Харкові реставранти, касина й інші підозрілі інституції, в яких бавилися німецькі офіцири і салдати. Харків був найбільшим науковим осередком в Совєтськім Союзі, але як прийшли німці, то одиноким джерелом знання природних наук був тільки зоольогічний город. Відомий в Харкові Зоо-біольогічний Інститут німці тримали замкненим, а як покидали місто, то висадили його у повітря. Німці були заложили в Харкові три школи, в яких навчали молодих хлопців, від 14 до 16 літ, шпіонського ремесла.

„Крім цих, в Харкові ще було двадцять початкуючих шкіл для українських дітей, якими управляла група українських націоналістів. Однак, кажуть, що більшість дітей до ніякої школи не ходили. Вони вганяли по вулицях і жебрали або виконували принагідну, легку працю. Німці настільки потуряли українцям, що не знищили в Харкові памятника Тараса Шевченка і друкували на реєстраційних картках українську народну емблему, щось в роді тризуба. Але це було тільки на першім виданні реєстраційних карток, бо пізніще українська газета, „Нова Україна", запротестувала і німці вже тризуба не друкували.

„Десь в цім часі німці розстріляли професора Крамаренка і його товаришів, а до газети почали дописувати урядовці пропаґандних компаній. Вони підписували свої статті різними псевдонімами, один з цих панів вживав імени Петра Сагайдачного.

„Я бачив біля залізничної стації велике число снігом присипаних автобосів, з яких німці повибирали мотори і вивезли до Німеччини. Майдан Дзержинського німці перезвали на „Великий Майдан" і розстрілювали на нім людей. Як німці заняли Харків, то були зорганізували українську поліцію. Вона носила уніформи з синьо-зеленими еполетами і мала зброю. Пізніше німці зброю відобрали і видали поліції звичайні поліцейські палиці.

„Як в часі німецької окупації хто бажав піти на село купити хліба, то мусів цілими днями вистоювати нім дістав дозвіл. Це було причиною, що люди, діставшись на село, купували там стільки, скільки могли нести. Вертаючись додому, їх спиняла поліція і розпитувала, що вони несуть. Потім їх арештувала, відбирала поживу й оскаржувала за спекуляцію.

„Харківський резервуар був знищений ще в жовтні 1941 року і люди мусіли ходити по воду далеко за місто. Часто бувало так, що німецькі салдати перейма̀ли людей і відбирали від них воду для себе. З того приводу траплялися чисельні випадки, що салдати людей вбивали. Між німецькими й італійськими салдатами також були драчки й одні в других стріляли. Назагал, італійці поводилися з людьми приличніше як німці, а мадяри то таксамо як німці, або й гірше. Робуче населення Харкова ще не уявляє собі, що німецька окупація вже скінчена. Я бачив, як військо провадило вулицею місцевого „квіслінґа", який, здається також не знав, що з ним сталося".

ВИЛІЄМ Г. СТЕНДЛІ, адмірал американської фльоти й американський амбасадор у Росії, котрий виступив на газетярській конференції зо заявою, що совєтська Росія не дає своїм людям знати про розміри американської допомоги Росії.

Д-р В. Старосольський та Альтер і Ерліх

(Докінчення зо сторони 2-гої)

Насувається питання, чому російські комуністи з такою ненавистю кидаються саме на соціялістичних провідників? Альтер, Ерліх, Старосольський це тільки маленька частинка соціялістів, усунених червоними з того світа. Признати треба, що большевики менше безпощадні супроти буржуазних політичних діячів; деякі аристократи некомуністи навіть з царських часів найшли у комуністів ласку, із соціялістів ніхто. Видно, що є якась окрема причина, що комуністи так дуже не люблять соціял-демократів, яких не називають інакше як тільки соціял-зрадниками. Подібну ненависть мають большевики ще тільки до ближчих своїх одноду̀мців по соціялізмови, а саме до комуністів, що не признають політичної офіціяльної лінії російських комуністів, себто до троцкістів, українських комуністів свого часу покрою Шумського, що теж мусів згинути подібно як і колишній лідер українських комуністів Західної України, Рудик, що теж по окупації Львова червоними в осени 1939 року згинув від большевицької кулі.

Причини треба шукати в тім, що большевики бояться конкуренції з боку соціял-демократії усього світа таки серед власного робітництва.

Соціял-демократи цілого світа хочуть того самого, що й большевики, себто переміни капіталістичного громадянства на соціялістичне. Можна не бути соціялістом, але муситься признати, що соціял-демократи потрафили зробити краще ніж комуністи та на більшу користь робітництва, та що найважніше, потрафили то зробити способом більше людським, ближчим природі кожної людини, що хоче таки волі, а не диктатури та насильства. Соціял-демократи зробили̇б те саме, але без тільки жертв.

Це все дуже добре розуміє комуністична верхівка, тому боїться як вогню, щоби соціял-демократи не вирвали їм з рук проводу над тим робітництвом, що вже стало прихильником соціялістичного розвязання суспільного питання. Іншими словами, комуністи бояться грізного соціялістичного конкурента, що може мати більші впливи на соціялістичне робітництво ніж комуністична верхівка.

Комуністи стерплять скорше всяких лібералів, як нешкідливих для себе людей, а навіть знесуть побіч себе правдивих капіталістів. Ті не можуть їм в нічім пошкодити. Тому у комуністичній дійсности ще може жити навіть банкир-капіталіст, може жити навіть князь чи граф з царських часів, але мусить вмерти соціял-демократ, наклеймлений для більшого ефекту пятном соціялзрадника.

Ось де секрет смерти Володимира Старосольського, Рудика, Шумського; ось де теж секрет смерти протикомуністичних провідників жидівського робітництва Альтера та Ерліха. А відомо, російські комуністи збираються на завоювання душ робітництва в Польщі для своїх зовсім добре подуманих несоціялістичних плянів. Тому і треба усунути з дороги всі перешкоди протикомуністичних лідерів робітництва в Польщі, дарма, що зокрема ця екзекуція викликала в цілому світі такий небажаний для російського червоного уряду відгомін. Зокрема в Америці, бо в цю справу втягнені поважні американські політичні діячі.

Літописець.

ОСТОРОГА.—Ґубернатор стейту Минесоти, Гаролд Е. Стасен, виступив з публичною осторогою, що наступний кандидат на уряд президента Злучених Держав мусить бути противником ізоляціонізму й поступовою людиною. Він згадував себе як можливого кандидата.

З Американського Червоного Хреста

Президент Рузвелт призначив березень Місяцем Червоного Хреста, протягом якого має бути зібраний Воєнний Фонд Червоного Хреста на 1943 рік в сумі $125,000,000. Жертвами на той фонд забезпечена буде діяльність Червоного Хреста на користь збройних частин в краю, за її межами та на користь цивільного населення. Виконайте ваш обовязок!

Армія і Фльота звернулися до Червоного Хреста, щоби за 1943 рік було зібрано 4,000,000 пожертв крови. Та кров буде обернута в плязму і буде вживатися для трансфузій. Міліони долярів треба мати для цеї та іншої праці Червоного Хреста підчас війни. Виконайте ваш обовязок! Жертвуйте кров та давайте на Воєнний Фонд Червоного Хреста.

Американський Червоний Хрест має поверх 150 клюбів, домів відпочинку та розвагових центрів для американських службовців за морями. Зорганізовані в районах, де наші вояки і моряки проводять свої відпустки; ті клюби дають їм відпочинок і розвагу в чужих країнах. Ваша жертва для Червоного Хреста допоможе продовжувати ту працю.

Червоний Хрест є вашим персональним представником перед американськими вояками і моряками. Жертвуйте на Воєнний Фонд Червоного Хреста на 1943 рік.

В часі нещастя, катастрофи, годування вашої громади може залежати від Червоного Хреста. П і д т р и м а й т е Воєнний Фонд Червоного Хреста!

Добровольці Червоного Хреста роблять міліони бандажів, яких вживається на війні. Червоний Хрест потребує вашої підтримки Воєнного Фонду на 1943 рік.

Квіти, які садівничі клюби місячно дарують через Таборову і Шпитальну Службу Червоного Хреста, прикрашають кімнати в багатьох військових шпиталях.

Американський Червоний Хрест утримує фільмове підприємство, по розміру третє в світі. Двічі на тиждень хорі у військових шпиталях по цілих Злучених Державах можуть бачити фільми безплатно.

Фільмове підприємство провадиться подібно до комерційного. Фільмова індустрія співпрацює з Червоним Хрестом, віддаючи фільми за низьку оплату. Оплачуються вони з Воєнного Фонду Червоного Хреста.

Зогляду на потребу металю для війни, відзначка Червоного Хреста, що давалася всім жертводавцям, є змінена, тепер виробляється з картону. Тим заощадиться багато металю. Червоний Хрест роздасть поверх 60,000,000 відзнак за час кампанії Воєнного Фонду.

Гарячі сніданки в школах і в дитячих захоронках є частиною праці Червоного Хреста. Діти в багатьох громадах користуються ними. Ваша жертва на Воєнний Фонд Червоного Хреста помагає провадити ту працю.

Червоний Хрест вже звербував яких 25,000 норсок для армії та фльоти. Протягом 1943 року треба ще 36,000. Червоний Хрест перевіряє освіту, досвід та інші кваліфікації принятих норсок. Тим здіймається тягар зі збройних частин, призначається їм необхідних норсок та запевнюється нашим мужчинам в уніформах найкращий догляд. Ця та інша праця фінансується з Воєнного Фонду Червоного Хреста. Ваша підтримка запевнить продовження всієї праці Червоного Хреста протягом наступного року.

Дбаючи за наші збройні частини, Червоний Хрест не забуває про воєнно-полонених. Харчові пакунки, цигаретки, тютюн, медичні засоби та одяг пересилаються через Інтернаціональний Червоний Хрест в Женеві до американських і до вояків та моряків Обєднаних Держав, які мали нещастя попасти в полон. Посилки діставали наші люди, які є полоненими на Далекому Сході та в Европі. Для підтримки цеї та іншої праці Червоного Хреста, кожний американець повинен підтримати Воєнний Фонд Червоного Хреста.

Зогляду на брак норсок Червоний Хрест вишколює тисячі жінок на помічниць норсок. Протягом 1942 року Червоний Хрест вписав приблизно 70,000 жінок для того вишколу. По скінченні 80 годин науки помічниць норсок призначають до шпиталів. Там, виконуючи другорядні обовязки норсок, вони звільняють фахових норсок для більш відповідальної праці. Кожний може помогти продовжувати ту працю Червоного Хреста підтримуючи Воєнний Фонд Червоного Хреста.

ПОДБАЙМО ЗА БІБЛІОТЕКУ, ЯКА ВЖЕ Є

В нашому народньому житті в Америці можна часто завважати дивну моду. Вчепляться люди якогось предмету, передискутують, часто з цього приводу посваряться, потім замовкнуть і предмет дискусії забудуть. Щось так, як мода: прийде й піде.

Тепер дискутують над Українською Національною Бібліотекою. З дискусії показується, що замало однієї. Ідеї про те, чи має бути Українська Бібліотека в Стемфорді, чи в Ню Йорку. Та в Стемфорді вже є зав'язок бібліотеки, а в Ню Йорку нема. Тому думаю, що ліпше продовжувати те, що має реальну підставу.

При основанні бібліотеки треба мати на увазі, що треба: зібрати книжки, а і гроші потрібні на удержання бібліотеки і музею в порядку.

Саме збирання книжок, рукописів та інших бібліотечних, а тепер ще й музейних обєктів, вимагає праці, і то постійної праці фахових людей. Працівник є людиною і мусить жити. Мусить мати теж фонди на поширення праці. Треба мати десь приміщення для працівника, отже бюро, „офіс", треба мати гроші на листування, треба мати місце на складання присланих книжок та обектів. А крім цього, ще треба створити наукову установу з відповідальних людей, які ручилиб, що матеріяли та книжки будуть збережені та віддані до прилюдного вжитку. Багато товариств свого часу позакладали бібліотеки для своїх членів. З часом книжки попропадали в приватних домах членів, а решту бібліотеки потім замкнено до товариської шафи і там вони чекають мишачих відвідин. А між тими книжками ще є деякі цінні примірники, що їх варт зберегти. Отже практичний розум кожного громадянина каже: „Мають ці книжки знищитися до решти, ліпше віддати їх до Української Бібліотеки в Стемфорді, де вже є приміщення, є відповідні умови сили, що книжками заопікуються і їх збережуть для потреб будучого покоління!

А ще важніше вже тепер подумати про утримання бібліотеки в майбутності. Можна мати цілу копицю книжок. Але як зробити їх доступними для таких людей, що книжки потребують? При університетах та в поодиноких муніципалах є відповідні будинки і цілі збори фахових людей з високою наукою, що займаються консервуванням цінних книжок на століття та віддаванням їх до вжитку. Такі люди мусять теж жити, мати харч, приміщення для себе, тобто мешкання. Отже на такі вимоги є великі фундації, записи, дари, жертви.

А в нас нема ще зрозуміння того, що інтелектуальна праця є так само працею, як напр. тепер „дефенз ворк", а старім краю орання ріллі, збирання збіжжя й молочення.

Коли є в нас наукова установа в Стемфорді, коли є в нас відповідний авторитет, що хоче такими духовими й культурними українськими цінностями заняти́ся, то вмі́ймо цю нагоду використати.

Насамперед відошлімо до Української Бібліотеки в Стемфорді всі вартісні книжки й рукописи та залишки нашого минулого українського друкованого та писаного діла, щоби не загинули з якихнебудь причин. Водночас подбаймо про скорі жертви на їх збереження, а потім дискутуймо над розростом, розмахом, чи там поширенням бібліотеки, музею, архіву і над величавим приміщенням для тих збірок.

о. Володимир Лотович,
Джерзі Сіті, Н. Дж.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФИЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

З організаційної кампанії У. Н. Союзу.

Минулий тиждень велась завзята боротьба між відділами 83 і 339. Обидва бються за першенство. Виходить з того таке, що урядники від. 83 на своїх зборах не говорили па вітер, що не лишаться позаді. Хоч їх відділ одного тижня був зійшов аж на пяте місце, то в минулім тижні одного дня був він уже першим. Та завзятий його суперник, відділ 339, таки не дав себе випередити. Тепер обидва мають однакове число членів, оба є першими. Та не знати як довго. Від. 105 ще далі є з ряду другим, але здається, що вже недовго буде займати це місце, бо від. 268 певно готов його випередити, бо в минулому тижні була ріжниця тільки щодо одного члена і він з від. 45 є трете з ряду. Від. 375 повів також досить оживлену працю у минулім тижні, так, що стоїть на четвертім місці, а має свого суперника в відділі 324, бо цей відділ поволі, але постійно з кожним тижнем іде вгору і відділови 375 прийшло несподіване щастя, що не дало йому уступити від. 324. Але як буде далі, годі передвидіти.

Многі з членів дивуються, що кампанія пішла вже так вперед, бо вже справді здобула досить поважне число нових членів. Від себе скажу, що то нічого надзвичайне, бо якби кожний член хотів трошка подбати, то сама Филядельфія малаб тисячі членів в У. Н. Союзі. От маєте найкращий доказ з цеї кампанії. За пару місяців вже є досить поважне число нових членів. І як так піде далі, то вже в короткім часі буде виконана та ухвала, яку ви повзяли на своїх перших листопадових зборах в минулім році. Ми можемо зробити, а тільки є брак того хотіння. За час свого побуту в Филядельфії завважив я один брак, а саме те, що на стільки відділів У. Н. Союзу нема ані одного відділу жіночого. Чому воно так? Жінки в цій кампанії не беруть участи. Чому? Хіба це не їхня орґанізація? На мою думку жінкам треба взятись до праці і створити сильний жіночий відділ У. Н. Союзу, щоби мати в Союзі своє представництво. Отже берімся жінки до праці, щоби та кампанія створила в місті Филядельфії сильний жіночий відділ У. Н. Союзу.

А. Маланчук,
орґанізатор У. Н. С.

Жіноча Сторінка

І Нас Вона Чогось Навчила

Америка зготовила мадам Чянґ Кай-шек таке прийняття, якого не мала ще ніодна визначна чужинка, чи чужинець, що приїхали сюди з гостиною. Не іде про зовнішну форму прийняття, бо ця з правила виходить тут щирою та ентузіястичною, зєднавши американцям по цілому світі славу вважливих, щедрих та гостинних господарів. Іде про моральне прийняття, про відгомін та реакцію на все, що ця незвичайна жінка Далекого Сходу тут сказала, чи зробила в взвязку з ціллю свого приїзду: воєнної допомоги Китаєви. І саме це моральне прийняття вийшло таким, що йому не знають рівного. Тендітна, чарівна жіночка, зразок фізичної краси своєї раси, її вдумчивости та фільософічного світогляду, зробила для своєї вітчини більше, як потрапив би це штаб дипльоматів чи заводових пропаґаторів. Не переборщували ці, які казали при нагоді її принять, що перейде вона до історії як найбільш замітна жінка нашої доби. Це їй справді належиться!

Характеристичних подробиць з життя мадам Чянґ Кай-шек було стільки по американських часописах, що й нема потреби тут їх повторювати. Хочу в звязку з моєю темою пригадати лиш це, як старанно підготовляла вона себе до цьої праці, яку хотіла вложити у свою вітчину. Не самим лиш знанням цього, що може дати її наука та культура власного краю. Хоч Китай має її на тисячі літ старшою, чим культура Европи, чи ще молодшої Америки — пані Чянґ Кай-шек і ці, що кермували її вихованням, вибирають саме Америку за місце навчання талановитої жінки, що мала відіграти історичну ролю серед свого народу. Хотіла вона до нутра пізнати цей край найбільших модерних здобутків та найбільших горожанських свобід, де саме є найкраща нагода та підложе творити взірці для цього, яка дорога до щастя — особистого та загального.

Як приїхала тут колись мадам Чянґ Кай-шек молодою дівчиною — почала цікавитися та вчитися усего: від мови та економічних проблєм, до театрального мистецтва штуки, ґарного зодягання. Вона так вжилася тоді у Америку, що називає її „другою вітчиною". Її знання анґлійської мови таке основне і глибоке, що навіть американці мусіли заглядати до слівника у часі її офіційних промов, щоби зрозуміти ціле багатство її вислову. Місця, з якими звязана молодими літами, розривками та наукою, вводять її у стан найвижчого зворушення. Хтось з так званих „гурра патріотів" — вживаної у нас в Старому краю назви на таких, які вважають себе найбільшими патріотами з цьої причини, що про свою любов для вітчини найголосніше кричать — хтось такий міг би пані Чянґ Кай-шек закинути навіть брак патріотизму ізза цього, що вона прямо вмлівала зі зворушення на вид дорогих місць ось тут, на чужій для себе землі. А воно ні трохи не перешкаджало цьому, що ця жінка являлася для нас кожної хвилини зразком усього найкращого, що може видавати її нарід. А найважніше це, що вона сама засвідчувала на кожному кроці, що таке зрозуміння, відчуття та любов до Америки можливе у неї лиш тому, що вона китайка, і у себе дома в краю, дістала духовий підклад для цього, щоб полюбити американські ідеї та установи. А також це, що Америка зробила з неї кращу, більш ревну патріотку свого краю, бо втворила їй очі на це, скільки „американізація" моглаб принести щастя китайському народови.

Навчання в Америці европейської та американської культури розкрило мадам Чянґ Кай-шек краще очі на це, які безцінні духові скарби криє стара китайська наука та фільософія. У своїх промовах вона так радо підчеркувала тут це, що ідеї, за які ми сьогодня беремося, китайські фільософи чи народня мудрість знали тому тисячу літ!

Але теж чогось іншого навчила її Америка: що й найстарша фільософія та культура не розвяже сама цього питання, як людям найкраще жити побіч себе, та як запевнити їм тривалий духовий та економічний поступ. Як плекати окремішности народів та культури — основну запоруку їх розвою — не винищуючи їх взаїмно. Як охоронити людську гідність, запевнити справедливість, свободу для всіх, кожної одиниці, бо лиш тоді можемо говорити про вільний, цивілізований світ. Вона бачила на сусідах свого народу як найстарші культури та найглибші науки не викорінили у народів варварства, насильства, еґоїзму, і у світі треба шукати нових метод, як виховувати народи. Первозором таких нових способів стала для мадам Чянґ Кай-шек демократична Америка зі свободою для всіх, однаковою нагодою на життєвий успіх та правом для кожного уладити своє життя після особистої вподоби.

Такого знання набрала колись ця найвизначніша жінка Сходу в Америці і служить ним своїй вітчині у найтяжчих її хвилинах.

„І все те бачив і все те знаю" — казав Тарас Шевченко про українського „всезнайка". Відкрив він одно наше народнє недомагання: пусту зарозумілість на крихту власного знання, що замикає нам очі на це, чого можна навчитися деінде. Не багато наших людей бувало по світі. А й з тих, що бували, многі звикли нерідко дивитися на здобутки інших народів як на щось злого або непригожого для нас. Власний патріотизм відчували вони саме у цьому, що вони неподатні на чуже — хоч зі стратою для себе, а то й загальної справи.

Мадам Чянґ Кай-шек показала нам кращу форму патріотизму: у пізнанні, навчанні та зужиті цього, що найліпше в інших народів на користь своєї вітчини, щоби заіснувала не гризня і ненависть, але співпраця та мир у світі. З цього неабияка наука теж і для переселенців з України. Ми тут так, як на добрій науці. Щоби, коли український нарід пічне уладжувати власне хазяйство на вільних, демократичних засадах — ми з цьої американської школи могли піддавати йому думки про те, в чому лежить поступ та підстава такого сильного й вільного народу як нарід американський.

Під футряною нагорткою американського крою мадам Чянґ Кай-шек носить народню жіночу одежу свого краю, і навіть найбільш вибагливі знавці моди не можуть закинути, що така одежева сполука є „злим смаком". А до тут родженої китайської молоді говорить ця жінка, що треба їй бути гордим на кров, яка пливе у її жилах!

Отже любов до Америки і почування для давної вітчини — усе це можна без шкоди зі собою погодити, коли беремося до цього так, як це розуміє перша пані китайського народу.

Клявдія Олесницька.

Марія Котляревська

Кожний раз, коли починаю свіжий начерк про українську жінку-мистця, переживаю радісні хвилини у своїм життї. Бачу, як крок за кроком, одна за одною — кладуть українські жінки-мистці вже не підвалини, а цілі частини будівлі українського мистецтва. Бачу, як українські жінки стають до мистецького діла так, як цього вимагає саме мистецтво — посвячуючи йому себе всю, без вагань, роздвоєнь — з психікою творця, яка нехтує все, що перебиває йому в його творчому шляху.

Коли возьмемо чолових представниць сучасної української ґрафіки — Олену Кульчицьку, Софію Наліпинську та Олену Сахновську, то поруч них імя молодої мисткині Марії Котляревської, що народилася в 1902 році, а закінчила харківський мистецький інститут у 1928 році, вповні заслуговує на це почесне місце. Марія Котляревська йде в аванґарді української ґрафіки, у гравюрі на дереві, і якісно і кількісно, з професійною рутиною, що виказує чималу творчу енерґію і глибоке творче наставлення.

Імя її відоме з усіх мистецьких і ґрафічних українських вистав, зокрема з вистави ґравюри й рисунку Асоціяції Революційних Мистців України в Києві в 1928 році. Тоді виставила Марія Котляревська більш десяти жанрових ліноритів та книжкових ілюстрацій. У 1932 році ми зустрічаємо її імя і три репродукції в „Ґебравхсґрафік", одному з провідних мистецьких ґрафічних журналів світу, що виходив у німецькій і анґлійській мові у Берліні, а далі й на міжнародніх виставах ґрафіки. Успіх для молодої мисткині незвичайний і очевидно заслужений.

Цей успіх завдячує Марія Котляревська безпосередньо свому особистому талантові і своїй працьовитості, а посередньо середовищу, з якого вийшла і в якому оформила свій мистецький світогляд. Цим середовищем для Марії Котляревської був харківський мистецький інститут, як українська мистецька школа, що дала їй цей світогляд, а теж критицизм у сприйманні мистецьких еквівалєнтів з сучасного европейського мистецтва. Це все склалося на Котляревську, як серіозного мистця, свідомого своїх індивідуальних завдань і завдань українського мистецтва в цілому. Зазначу теж, що Марія Котляревська, як Кульчицька, Наліпинська чи Сахновська у ґрафіці, — Башкирцева, Павленко, Іванова, Зарицька, Музика, Мазепа, Дольницька, Левицька, Білецька в малярстві, — Діндо, Лятуринська, Писаренко, Блох, Милянівна, Кудрявцівa в різьбі стоять на рівні з крашими представницями жінок-творців усього світу. Однак Марія Котляревська і зазначені вгорі українські мисткині переходять своїх товаришок у світі глибиною питомого свідомого українського плястичного сприймання. Це видно в тому, що усіх їх єднає стилевий підхід в інтерпретації баченого, що й творчості їх нема поверхового розчерку й манїри і що на їх місце прийшов міцний елемент стилю питомого українського мистецтва давніших епох.

Творчість Марії Котляревської незалежна від сюжету, навпаки, сюжет вкладає вона у рямці свого стилевого розуміння. Сюжет у неї орґанічно звязаний з її творивом і дає [illegible] гармонію. Це все вказує [illegible] і поважність мисткині, що без хитань і вагань світома своєї праці.

Ці прикмети помітні у Котляревської вже в її перших ліноритах — „У крамниці", „Мужики", „Партизани", але повний свій вираз дістали щойно в останніх дереворитових ілюстраціях та окремих композиціях. Творчість Марії Котляревської блискуче доповнює сучасну українську ґрафюру в цілому, як окрему українську школу, як напрям, у якому ґрафіка займає своє окреме місце і кількістю і безсумнівною якістю.

Ми ще не всилі охопити цілість розвитку сучасного українського мистецтва; спостерігаємо тільки його буйний, майже стихійний розвиток, а останнє двадцятьліття його — це підвалини відродження могутньої мистецької культури українського народу. Безперечно, Марію Котляревську, як і всіх українських мисткинь і мистців, недоцінює українське громадянство, що за дуже малими винятками не має зрозуміння для суті мистецтва. Українська жінка перейшла чималий шлях у літературі, має на цьому полі великі заслуги й досягнення — безспірні й загально признані — але сучасна образотворчість української жінки перейшла літературні осяги. Сучасна українська жінка-мисткиня вийшла з літератури своїх посестер, а майбутня жінка-письменник зачерпне напевно багато з жінки-мистця, що абільшить тільки засяг засобів вислову й думки, збільшить обрії української культури в цілому.

Марія Котляревська — це визначна сила в сучаснім українськім мистецтві.

Марія Пеньковська.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ПОШУКУВАННЯ ОСІБ

ПОШУКУЮ БРАТА **МИХАЙЛА МЕЛЬНИК і знайомих,** що походять із села Стратин, повіт Рогатин. Хто про него знає, або він самий, хай повідомить мене на адресу:
ALEXANDER MELNICK,
141 Fairview Ave., Somerville, N. J.

ТАРЗАН ч. 732. — На зустріч небезпеці

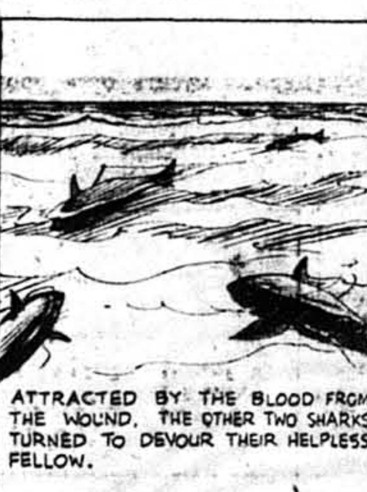
Тарзан кинув гарпун на найближчу пажору. За киненим гарпуном потягнулася довга линва.

Потім він кинув на воду свого дивного орла, що був прив'язаний до линви. Цей прилад, тягнучися водою, показував, куди плила поцілена потвора.

Заманені кровію поціленої гарпуном пажори, інші пажори кинулися пожирати свого нещасного товариша.

І Тарзан, замісць утікати, далі поплив на небезпечні морські звірюки.